

השליח - חייו ומותו של אנצו סרני: תמצית מקיפה על הספר ועל גיבורו

מאת רות בונדי

על הספר והמחברת

בשנת 1973 פרסמה את "השליח: חייו ומותו של אנצו סרני", ביוגרפיה ראשונה מסוגה בארץ. רות בונדי, עיתונאית, סופרת, מתרגמת וחוקרת שואה, הותירה אחריה מפעל ספרותי מרשים, הכולל ביוגרפיות, ספרי מסות, מחקרים ועשרות תרגומים של מיטב הספרות הצ'כית.

רות בונדי הגיעה לכתיבת הספר בעזרת חומר מיוחד: חוב מיוחד אני חייבת לאנדה עמיר-פינקרפלד, אשר העמידה לרשותי חומר שאספה

אחרי מלחמת-העולם השניה בגרמניה ובאיטליה כהכנה לכתיבת מחזה על חייו אנצו סרני.

רות בונדי נולדה בפראג בירת צ'כוסלובקיה כבתם של יוסף ופרנטישקה בונדי. למדה בבתי ספר צ'כיים וגרמניים. ב-1939 הצטרפה לתנועת הנוער הציונית בהנהגתו של יעקב אדלשטיין.

אנצו סרני - מי היה השליח?

רקע משפחתי וילדות (1905-1925)

אנצו סרני נולד ברומא בי"ב בניסן תרס"ה (17 באפריל 1905), נצר למשפחה עתיקה ומיוחסת של יהודים איטלקים. משפחתו ישבה ברומא לפני גירוש ספרד. אביו, פרופ' שמואל סרני, היה רופא. אֶנְצוֹ סָרְנִי היה סופר, פעיל ציוני ובין צנחני היישוב - צנחנים יהודים שצנחו באירופה במלחמת העולם השנייה.

נישואין ועלייה לארץ ישראל (1926-1927)

אחרי שסיימה את לימודיה באוניברסיטת רומא, נישאה לאנצו סרני (אותו הכירה עוד בלימודיה בתיכון) אשר באותה תקופה כבר היה פעיל בתנועה הציונית. בפברואר 1927 עלו בני הזוג לארץ ישראל עם בתם התינוקת. זוגתו של אנצו הייתה אשה יוצאת דופן בפני עצמה.

חזרה לאירופה ופעילות בהצלת יהודים

לאחר תקופת יישוב בארץ ישראל, חזר אנצו סרני לאירופה כדי לעסוק בהצלת יהודים. פעילותו זו הובילה בסופו של דבר לצניחה שלו באירופה הכבושה כחלק מ"צנחני היישוב".

אדם מגויס תמיד, אשר... מעבר לקווי האויב בצפון-איטליה, שם הוצא להורג בידי הגרמנים. נשבה והוצא להורג במחנה הריכוז דכאו.

עדה סרני - שותפה בפעילות ההצלה

רקע משפחתי

עדה סרני (22 ביוני 1905 – 24 בנובמבר 1997) הייתה ממקימי גבעת ברנר, מראשי המוסד לעלייה ב' באיטליה וכלת פרס ישראל על תרומה מיוחדת לחברה ולמדינה. אשתו של אנצו סרני.

סרני נולדה ברומא, בת למשפחת אסקרלי (Ascarelli) האמידה, שאבותיה עזבו את ספרד בגירוש ספרד, בשנת 1492. משפחת אסקרלי הייתה רחוקה מהיהדות ומהציונות וילדיה חיו חיי עושר.

פעילותה במוסד לעלייה ב'

אשתו של אנצו, עדה סרני, הייתה פעילה של המוסד לעלייה ב' באיטליה. עדה המשיכה במלאכת הצלת יהודים גם אחרי מות בעלה, ולקחה חלק פעיל בהפעלת אוניות המעפילים.

ד"ר לילך רוזנברג-פרידמן בהרצאה באוניברסיטת בר-אילן ציינה כי היא הצליחה לגרום להעפלה מאסיבית מאיטליה לארץ ישראל בשנים לאחר השואה. היא הצליחה לגרום לאיטלקים שיגלו בהעפלה "שיתוף אינטרסים". הם העלימו עין מהאוניות המפליגות ובכך תרמו שהפליטים יצאו מאיטליה (אינטרס שלהם) ויגיעו לקפריסין, בדרך לארץ ישראל.

האונייה נרכשה על ידי אנשי המוסד לעלייה ב', עדה סרני ויהודה ארזי בנמל אונליה (Oneglia) על חוף הים הליגורי. האונייה שנקראה על שם בעלה הנפל הפכה לסמל לפעילותם המשותפת.

הנצחה ומורשת

אוניית המעפילים "אנצו סרני"

"אנצו סרני" הגיעה לחופי ארץ ישראל מאיטליה בינואר 1946. נבנתה כאוניית משא עשוית עץ, ונקראה "Rondina". בעלת שני תרנים, אורכה 34 מטר ורוחבה 9 מטר, מנוע דיזל איטלקי אנסלדו, 300 כוח סוס, מסוגלת ל-7.5 קשר, ובעלת תפוסה של 550 טון. האונייה הזו מייצגת את המשך פעילות ההצלה שבה השתתפו אנצו ועדה סרני.

הזיכרון המשפחתי

המורשת הטרגית של משפחת סרני לא הסתיימה עם מות אנצו: חתנו, סרן נמרוד לויטה אשר היה נשוי להגר, בתו של אנצו, נפל בעת מילוי תפקידו ביום 14.12.1949 עת שיצא לסיור והגליף שלו עלה על מוקש בדרך בית גוברין. באסון מעגן, שאירע ב-29 ביולי 1954, בעת גילוי אנדרטה שהוקמה לזכרו של הצנחן פרץ גולדשטיין, נספו דניאל סרני, בנו של אנצו, ועופרה, אשתו ההרה של דניאל.

המורשת התרבותית

מצבה מעל הקבר הריק לזכרו של אנצו סרני ביד לצנחני היישוב בארץ שנפלו באירופה בהר הרצל. המקום הזה הפך לאתר הנצחה חשוב שמסמל את תרומתו של אנצו סרני למדינה בהקמה.

התגובה הביקורתית והמחקרית המודרנית

בשנים האחרונות החלו להישמע קולות ביקורתיים על התיאור המסורתי של אנצו סרני. איש קטן ומקסים, גיבור, קורבן הנאציזם: סיפורו של אנצו סרני נטוע בלב המיתוס הציוני. אבל מי היה סבי באמת? האם היה פעיל הומניסט למען שחרורו הלאומי של העם היהודי, או מתיישב.

סיכום - משמעות הספר ומקומו בספרות הישראלית

ספרה של רות בונדי "השליח" הוא יותר מאשר ביוגרפיה רגילה. הוא מייצג את הניסיון הישראלי הראשון לעמוד על חיהם ומעשיהם של גיבורי הדור הראשון של המדינה. הספר משלב בין מחקר היסטורי לבין נרטיב ציוני, ויוצר דיוקן מורכב של איש שהקריב את חייו למען הצלת עמו.

הסיפור של אנצו ועדה סרני, כפי שמתואר בספר, מדגים את המעבר מיהדות אירופית מתבוללת לציונות פעילה ומחויבת. פעילותם משותפת בהצלת יהודים, הן באירופה והן בארצות הברית, מציגה מודל של מחויבות אישית ולאומית שהפכה לחלק מהמיתוס המייסד של המדינה.

המורשת המשפחתית הטרגית - מותו של אנצו, מות החתן והבן - מוסיפה ממד נוסף לסיפור ומעמיקה את המשמעות של הקרבה אישית למען המטרה הלאומית. ספרה של בונדי לא רק מתעד את החיים האלה, אלא גם יוצר אותם כחלק מהזיכרון הקולקטיבי הישראלי.

עם זאת, בשנים האחרונות המחקר ההיסטורי החל להציג תמונה מורכבת יותר, שמעמידה בספק חלק מהנרטיב המקובל ומזמינה לבחינה

מחדש של הדמויות ומעשיהן בהקשר ההיסטורי הרחב יותר.